

İlaç Etkileşiminin Esasları

Prof. Dr. Yağız Üresin

İstanbul Tıp Fakültesi

Farmakoloji ve Klinik Farmakoloji

Anabilim Dalı

İlaç İstenmeyen Etkileri

- Yılda 2 milyonun üzerinde ciddi olgu
- Yılda 100,000 ölüm
- 4. önde gelen ölüm nedeni

Institute of Medicine, National Academy Press, 2000
Lazarou J et al. JAMA 1998;279(15):1200-1205
Gurwitz JH et al. Am J Med 2000;109(2):87-94

İlaç Etkileşimleri

- Önlenebilir İlaç İstenmeyen Etkilerinin %3-5'ini oluşturur
- ABD'de 6. önde gelen ölüm nedenini oluşturur

Leape LL et al. JAMA 1995;274(1):35-43

Raschetti R et al. Eur J Clin Pharmacol 1999;54(12):959-963

Çekilme	Ruhsat	İlaç Adı	Kullanım alanı	Risk
1998	1997	Mibefradil (Posicor)	Hipertansiyon/Angina	İlaç-İlaç Etkileşimi, torsades de pointes
1998	1997	Bromfenac (Duract)	NSAID	Akut Karaciğer Yetersizliği
1998	1985	Terfenadine (Seldane/Seldane-D)	Antihistaminik	Torsades de pointes, İlaç-İlaç Etkileşimi
1999	1988	Astemizole (Hismanal)	Antihistaminik	Torsades de pointes, İlaç-İlaç Etkileşimi
1999	1997	Grepafloxacin (Raxar)	Antibiyotik	Torsades de pointes
1999 (NA)		Drug A		Torsades de pointes, İlaç-İlaç Etkileşimi
2000	2000	Alosetron ^b (Lotronex)	İrritabl kolon	İskemik kolit, konstipasyon
2000	1993	Cisapride (Propulsid)	Özofajit	Torsades de pointes, İlaç-İlaç Etkileşimi
2000	1997	Troglitazone (Rezulin)	Diyabet	Akut Karaciğer Yetersizliği
2001	1997	Cerivastatin (Baycol)	Dislipidemi	Rabdomiyoliz, İlaç-İlaç Etkileşimi
2001	1999	Rapacuronium bromide (Raplon)	Anestezi	Bronkospazm
2001 (NA)		Drug B	İlaç-İlaç Etkileşimi	

İlaç Etkileşimleri Terminolojisi

Drog	Yanıt	
A	5	
B	5	
A + B	10	[Sumasyon]
A + B	50	[Sinerjizm]
A + B	2	[Antagonizm]

Drog = Etken Madde

İlaç = Tıbbi kullanım için
geliştirilmiş etken madde

İlaç Antagonizmi

Biyokimyasal : Fenobarbital + Simetidin

Fizyolojik: Alkol + Kafein

Kimyasal : Kolestiramin + Dikumarol

Farmakolojik : Asetilkolin + Atropin

FARMAKOLOJİK İLAÇ ETKİLEŞİMLERİ

FARMASÖTİK

Genellikle parenteral yolla verilen drogların aynı anda verilmesiyle(çökme vs.)

FARMAKOKİNETİK

EMİLİM, DAĞILIM
METABOLİZMA, ATILIM

FARMAKODİNAMİK

Farmakolojik etki düzeyindeki etkileşimler
(sinerjizma-antagonizma)

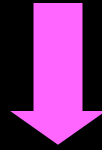
FARMASÖTİK

ÖR.:Gentamisin ve asilü Reidopenisilinlerin
aynı solüsyon içinde verilince
çökmeleri

FARMAKOKİNETİK

- EMİLİM: Mide pH sında, mide/bğ. boşalma süresinde değişiklik, kimyasal girişimler ör.: Tetrasiklin + demir
- DAĞILIM: Plazma proteinlerine bağlanma ör.: OAD, OAK.
- METABOLİZMA: Enzim indüksiyonu-inhibisyonu
- ATILIM: Hepatik klirens, böbreklerden atılım
- P-glukoproteine bağlı etkileşimler

İlaç Metabolizmasının Sonuçları

- İnaktif ürünler
- Aktif metabolitler
 - Ana drog'a benzer
 - Ana drog'dan aktif
 - Yeni etki
 - Toksik metabolitler

Mikrozomal Enzimler

- Cytochrome P450
- Flavin mono-oxygenase (FMO3)

Drug Metabolizmasının Fazları

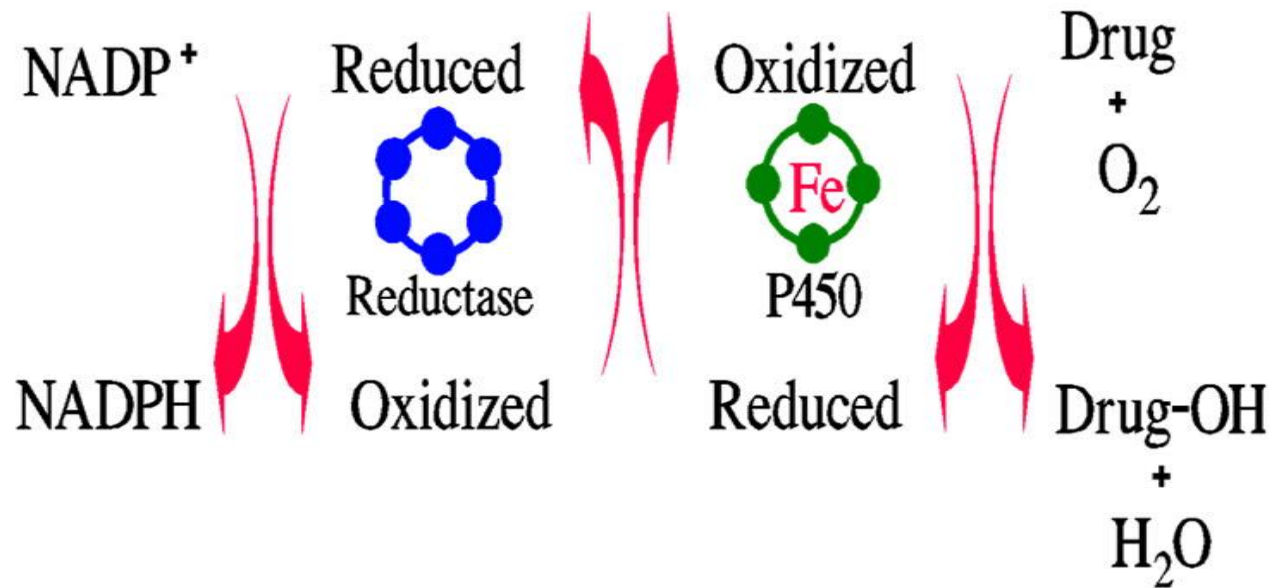
- Faz I
 - Oxidation/Reduction/Hydrolysis
- Faz II
 - Conjugation

Hepatik Metabolizmaya bağlı İlaç Etkileşimleri

- Hemen tümü Faz I enzimleri düzeyindedir
- sıklıkla sitokrom P450 enzimleri... bazıları genetik olarak bulunmamaktadır

Faz I Drog Oksidasyonu

Sitokrom P450 İzoformları

- CYP1A2
- CYP3A
- CYP2C9
- CYP2C19
- CYP2D6

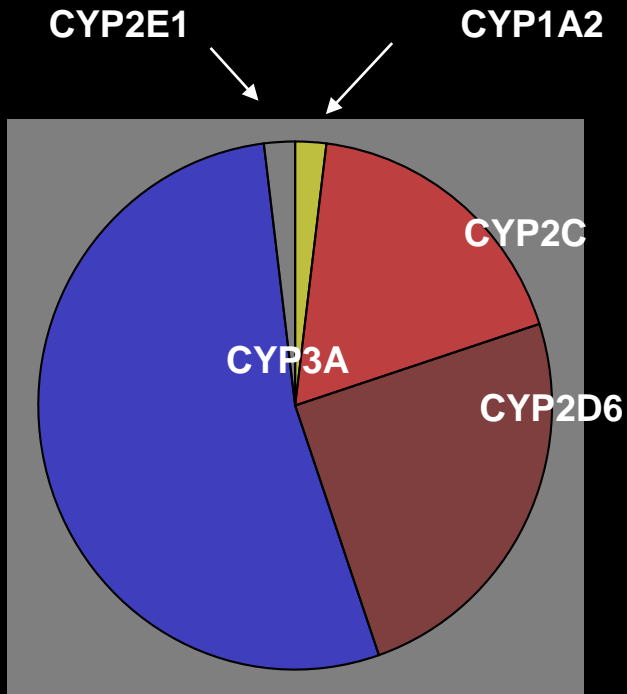
Sitokrom P450 Nomenclatürü, ör: CYP2D6

- CYP = cytochrome P450
- 2 = genetik aile
- D = genetik alt-aile
- 6 = spesifik gen

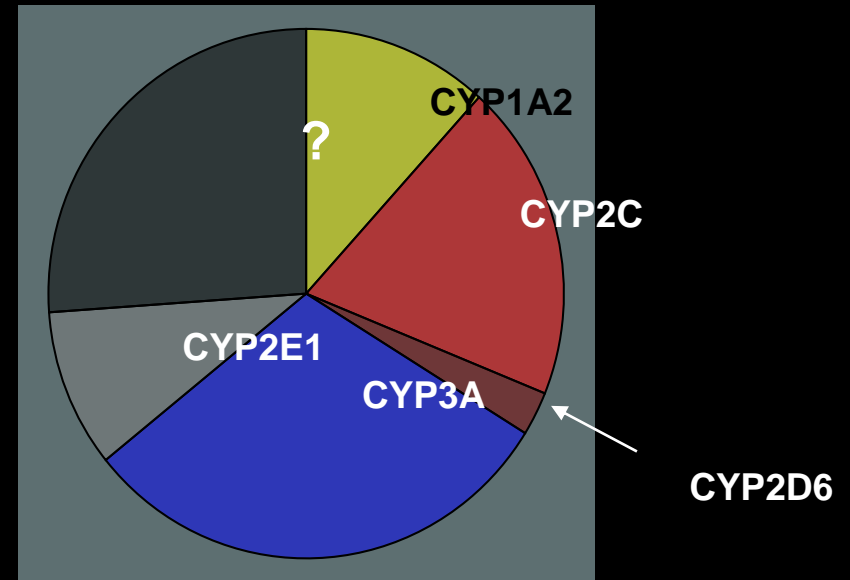
- Bu nomenklatur genetik bazlıdır, işlevsel özelliği yoktur

CYP450

Drog metabolizmasındaki önemi

miktarı

Sitokrom P450 3A

- Metabolizmasından sorumlu olduğu ilaçlar (substratları):
 - çoğu kalsiyum kanal blokeri
 - çoğu benzodiazepin
 - çoğu HIV proteaz inhibitörü
 - çoğu HMG-CoA-reductaz inhibitörü
 - siklosporin
 - çoğu non-sedatif antihistaminik
 - Sisaprid
- GI kanal ve karaciğerde bulunur

CYP3A Inhibitörleri

- Ketoconazol
- Itraconazol
- Fluconazol
- Simetidin
- Klaritromisin
- Eritromisin
- Troleandomisin
- Greyfurt Suyu

CYP3A İndükleyiciler

- Karbamazepin
- Rifampin
- Rifabutin
- Ritonavir
- St. John's wort

Sitokrom P450 2D6

- Kafkasların %7'sinde, kafkas olmayanların %1-2'sinde bulunmaz
- Dođu Afrikaluların %30'unda hiperaktiftir
- Metabolize ettikleri:
 - Kodeine
 - çoğu β -bloker
 - çoğu trisiklik antidepresan
- İnhibitörleri:
 - Fluoksetin
 - Haloperidol
 - Paroksetin
 - Kinidin

Sitokrom P450 2C9

- Kafkas ve siyahların %1'inde yoktur
- Metabolize ettikleri:
 - Çoğu NSAID (COX-2'ler dahil)
 - S-warfarin (aktif formu)
 - Fenitoin
- İnhibitörleri:
 - Flukonazol

Sitokrom P450 2C19

- Asyalıların % 20-30'unda, Kafkasların % 3-5% 'inde yoktur
- Metabolize ettikleri:
 - Diazepam
 - Fenitoin
 - Omeprazol
- İnhibitörleri:
 - Omeprazol
 - Isoniazid
 - Ketokonazol

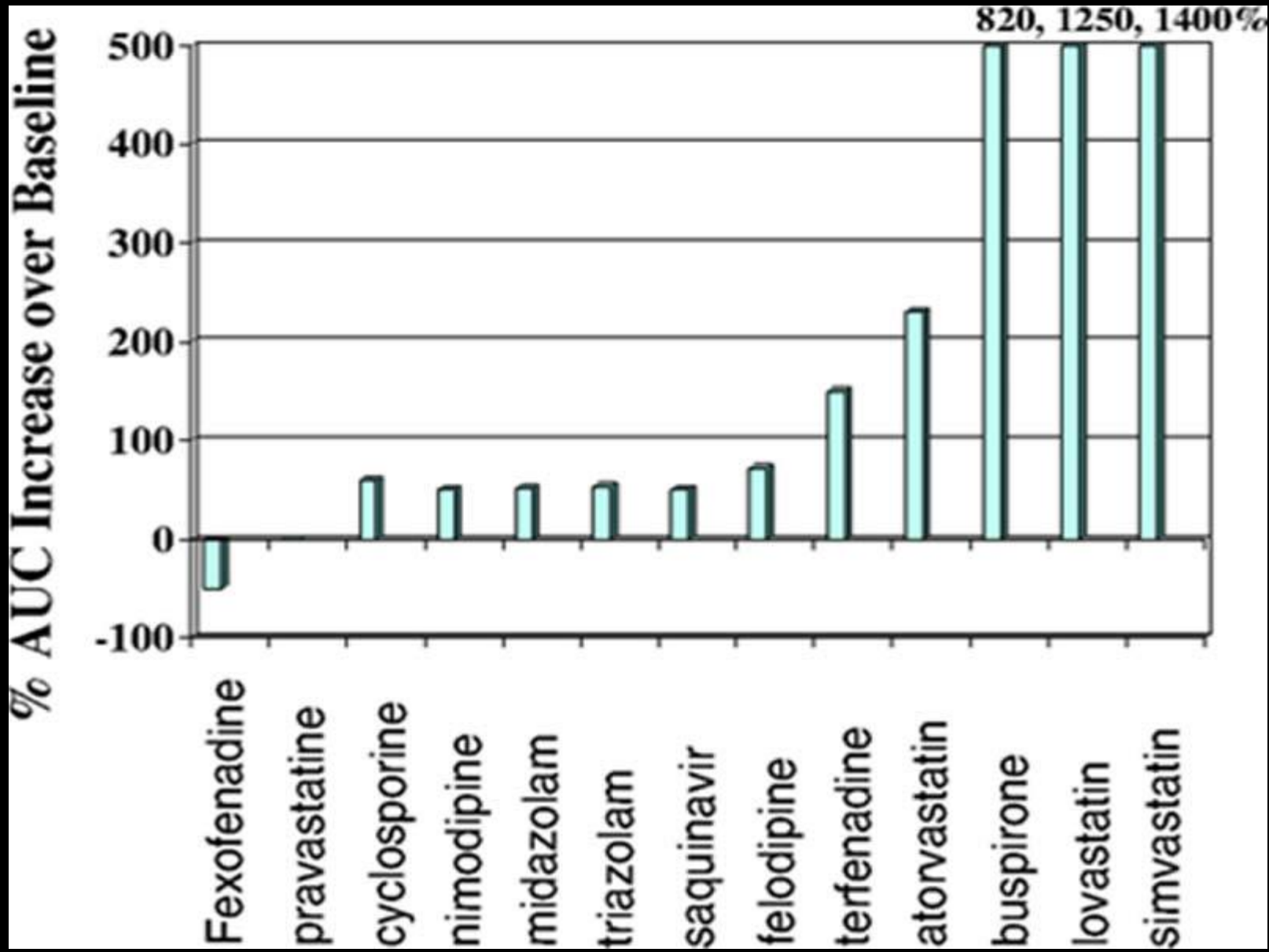
Sitokrom P450 1A2

- Tütün içimiyle indüklenir
- Metabolize ettikleri:
 - Theofilin
 - Imipramin
 - Propranolol
 - Klozapin
- İnhibitörleri:
 - çoğu florokinolon antibiyotik
 - Fluvoksamin
 - Simetidin

İlaç Metabolizmasının Klinik Yansımaları

- İlaçların çoğunun böbreklerle atılmadan önce metabolize olmaları gerekir
- Sitokrom P450 izozimleri sıklıkla reçetelenen bir çok ilacın metabolizmasında rol oynar
 - CYP3A4, CYP450'nin karaciğerde %60'ını bağırsaklarda ise %70'ini oluşturan önemli bir izozimidir
- Aynı enzim tarafından metabolize olan ilaçlar birlikte alındıklarında ilaç etkileşimleri ortaya çıkabilir

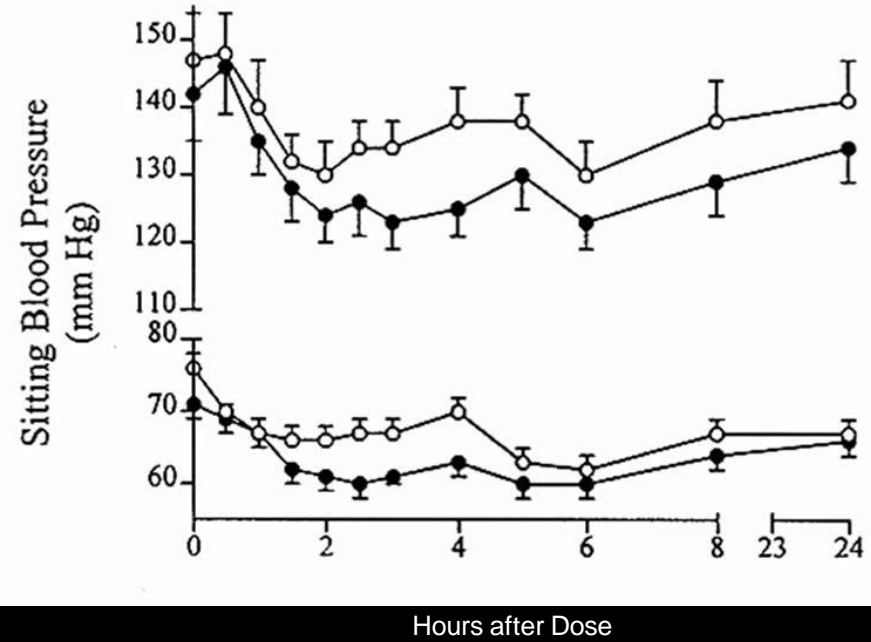
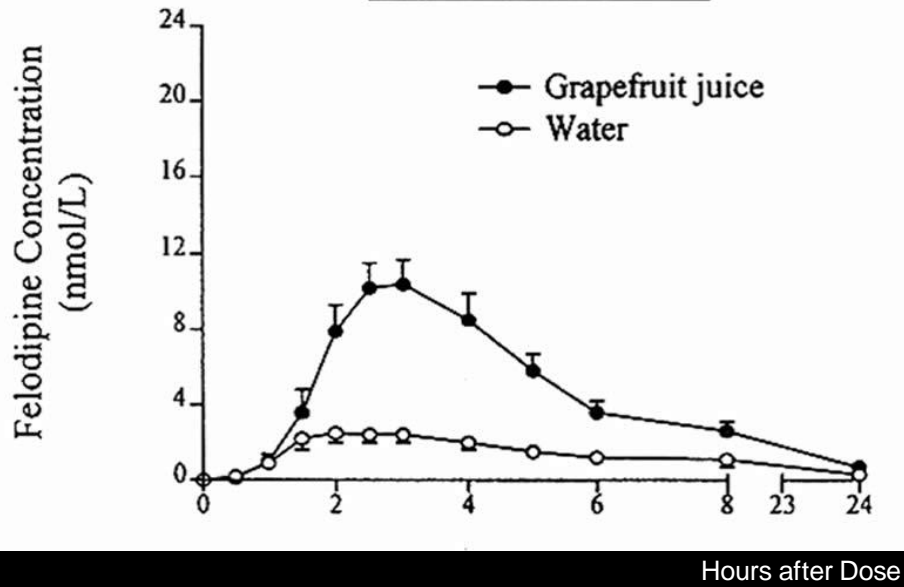
İlaç-Hastalık Etkileşimleri

- Karaciğer Hastalıkları
- Böbrek Hastalıkları
- Kalp Hastalıkları (karaciğer kan akımı)
- Akut myokard infarktüsü?
- Akut viral infeksiyon?
- Hipo- ya da hipertiroidizm?

İlaç-Besin Etkileşimleri

- Tetrasiklin ve süt ürünleri
- Varfarin ve K-vitamini içeren besinler
- Greyfurt Suyu

Single Dose Study

İlaç-Bitkisel İlaç Etkileşimleri

- St. John's wort - indinavir
- St. John's wort - cyclosporin
- St. John's wort - digoxin
- ? Bir çok başka etkileşim

THE LANCET

Volume 355, Number 9203 • Founded 1823 • Published weekly • Saturday 12 February 2000

EDITORIAL

509 Epidemic and pandemic 'flu

NEWS

553 Suspicions over breast-cancer-therapy trial

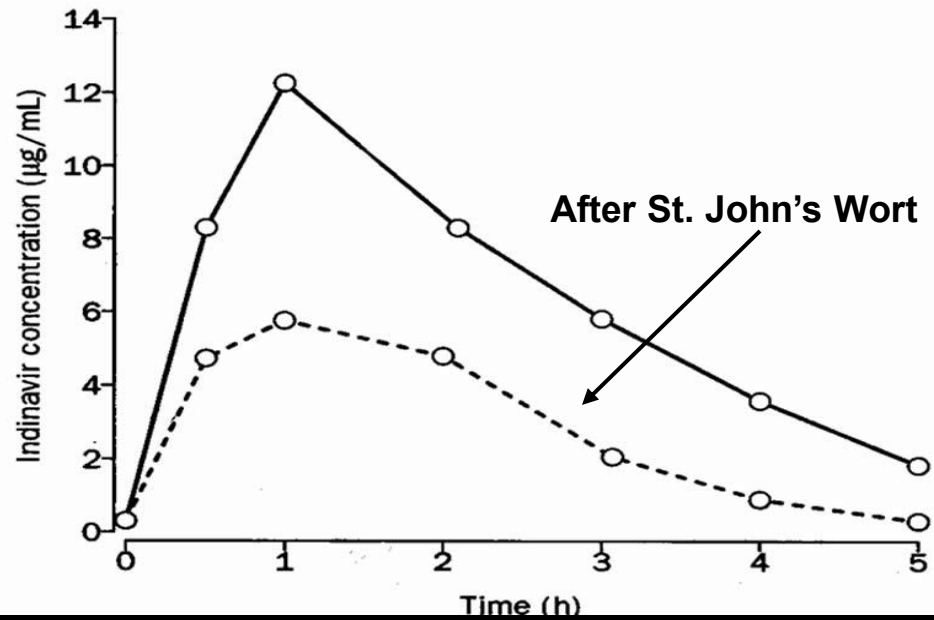
Indinavir concentrations and St John's wort

Stephen C Piscitelli, Aaron H Burstein, Doreen Chaitt, Raul M Alfaro, Judith Falloon

St John's wort reduced the area under the curve of the HIV-1 protease inhibitor indinavir by a mean of 57% (SD 19) and decreased the extrapolated 8-h indinavir trough by 81% (16) in

concomitant drugs metabolised via the CYP450 pathway, or had persistent diarrhoea or a history of malabsorption.

On the morning of day 1, fasting participants received

Reseptör Etkileşimleri

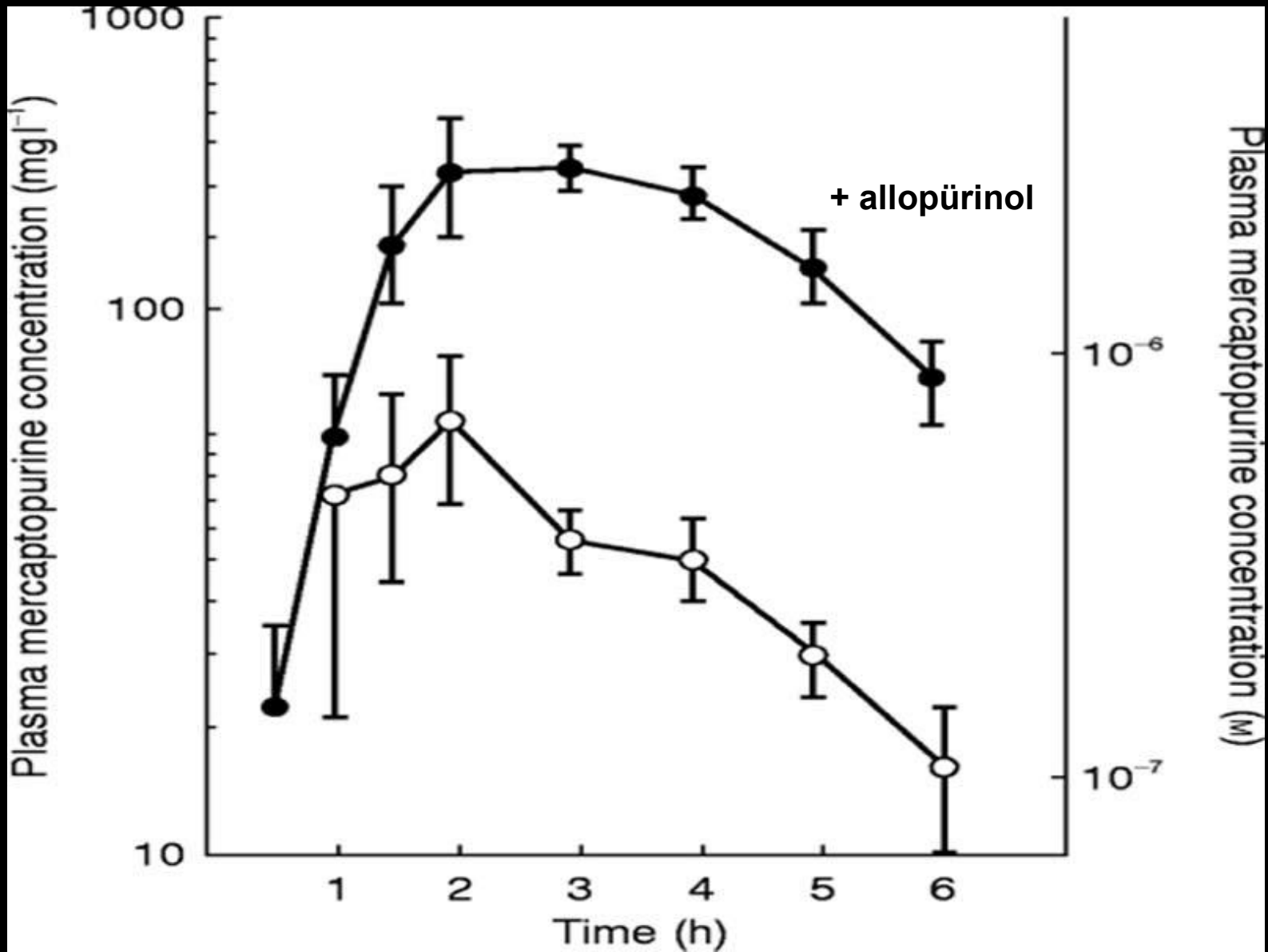
Agonist	Antagonist	Etki
Asetilkolin	Atropin	Salivasyon
Norepinefrin	Prazosin	Kapillerler
Isoproterenol	Propranolol	Kalp
Fenobarbital	Amfetamin	Beyin

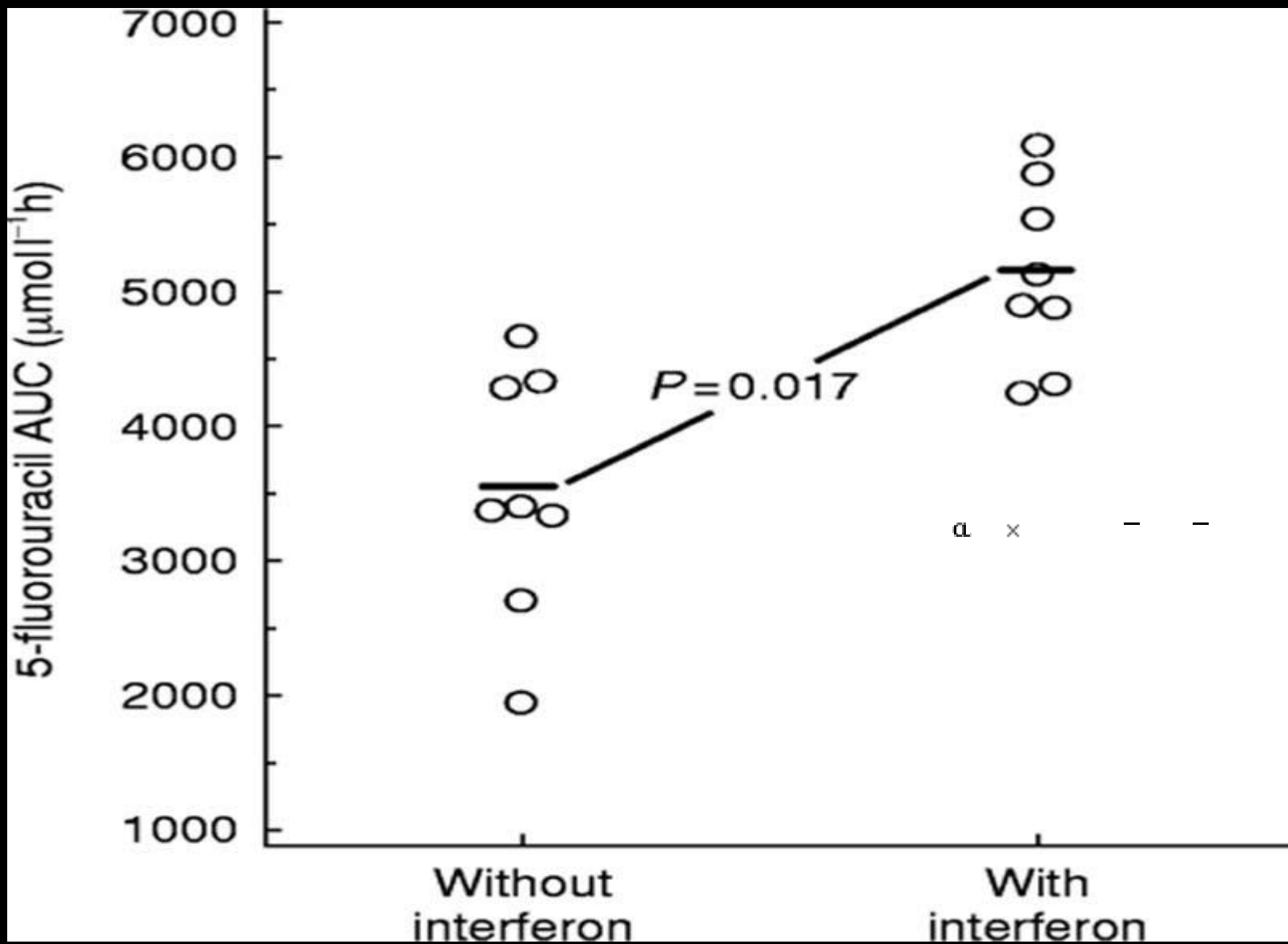
SSS depresanlarının (PB, alcohol & antihistamines) kombinasyonu
SSS depresyonunu potansiyalize eder.

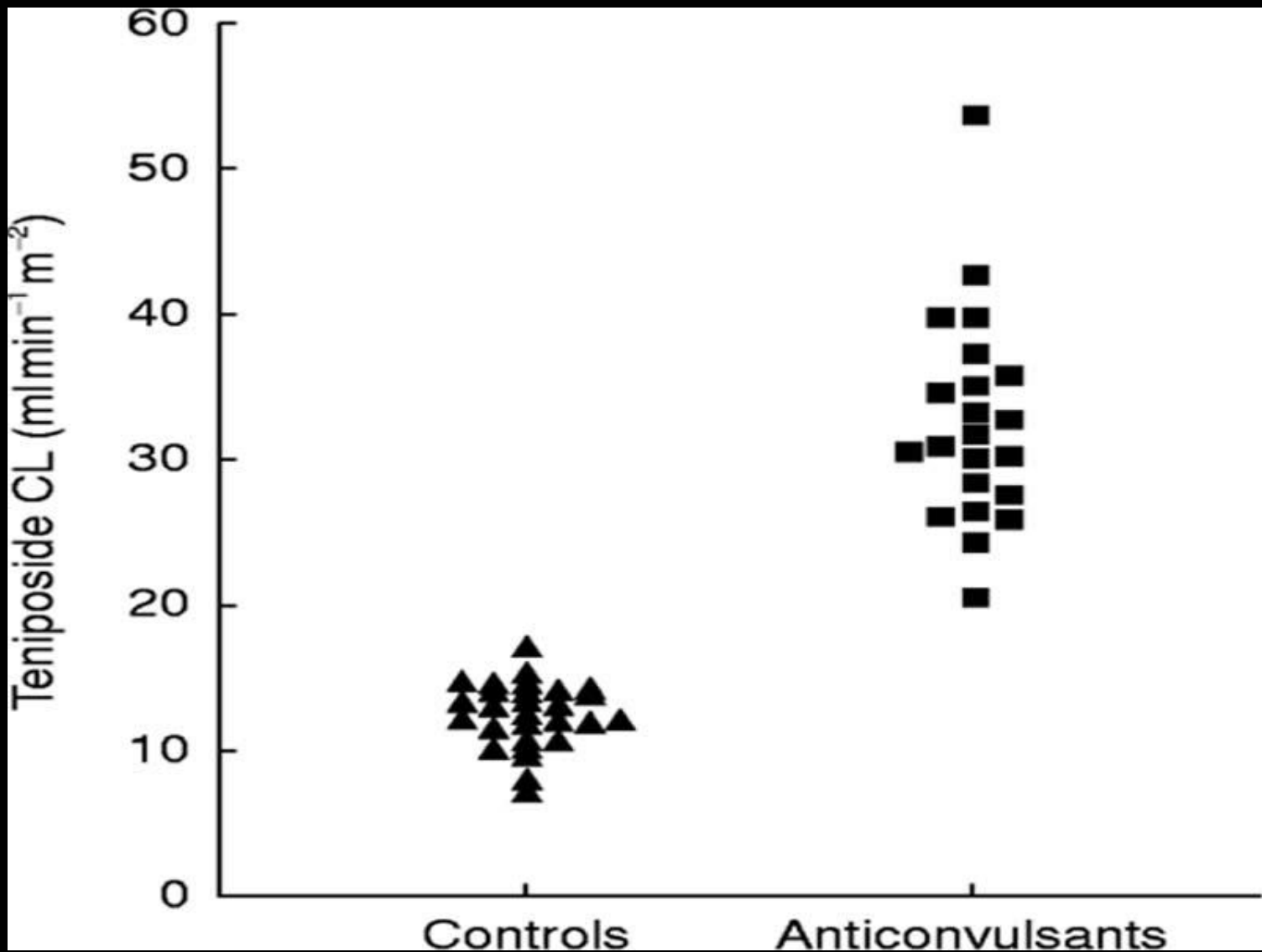

örnekler

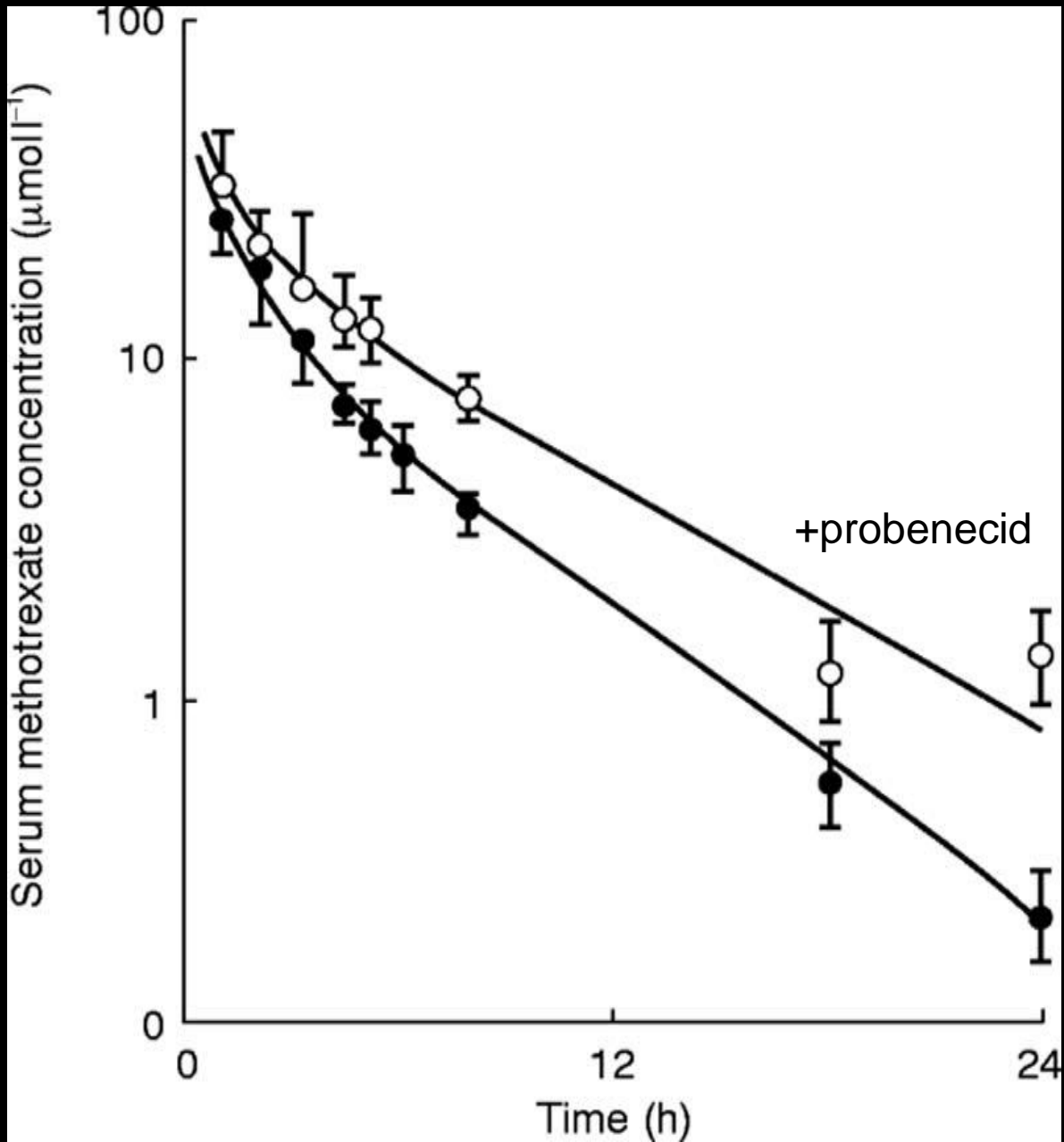

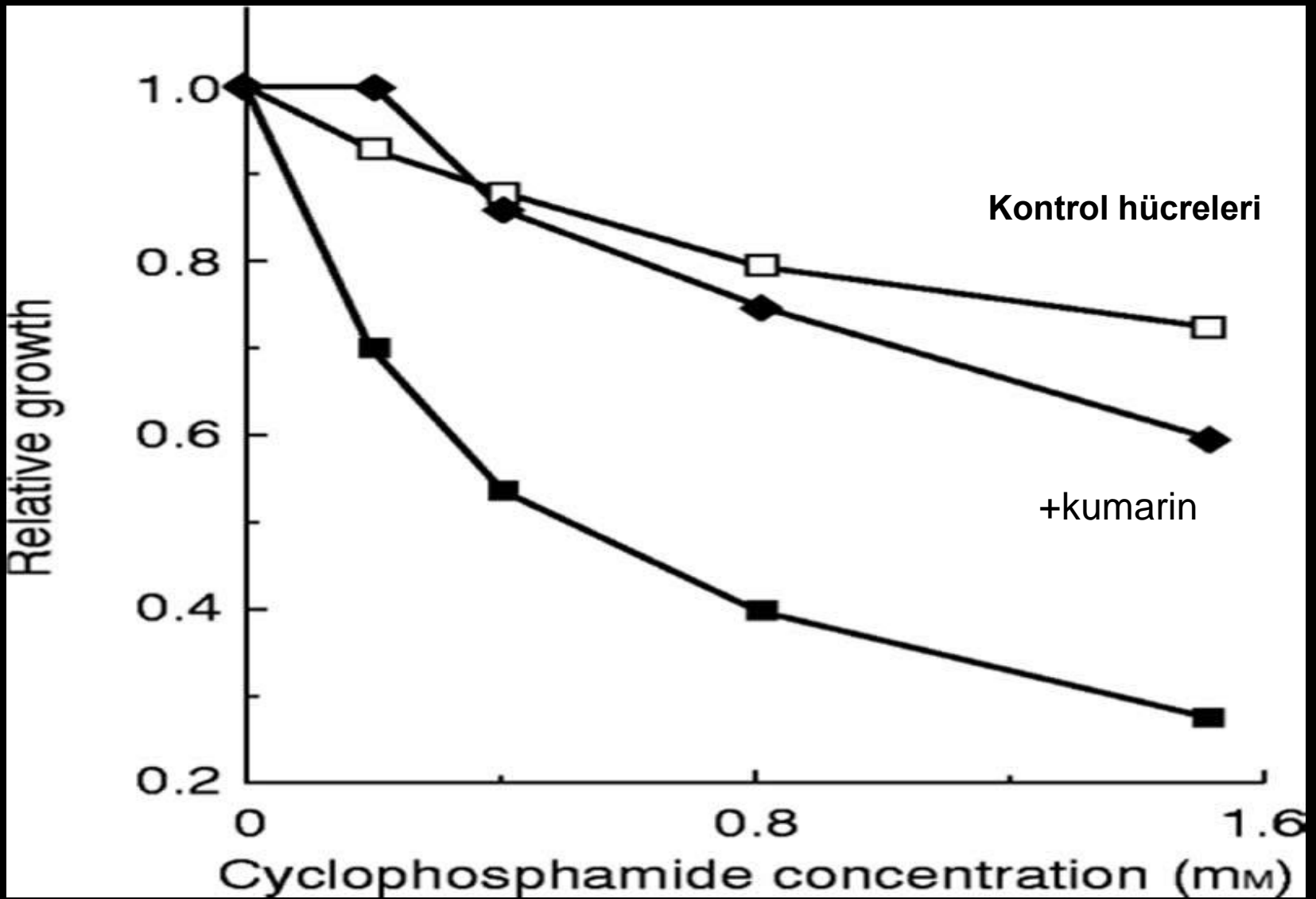
McLeod, Howard L.
 Clinically relevant drug-drug interactions in oncology.
British Journal of Clinical Pharmacology 45 (6), 539-544.
 doi: 10.1046/j.1365-2125.1998.00719.x

McLeod, Howard L.
Clinically relevant drug-drug interactions in oncology.
British Journal of Clinical Pharmacology 45 (6), 539-544.
doi: 10.1046/j.1365-2125.1998.00719.x

Pharmacokinetic interactions

increased absorption

enhanced metabolism

impaired elimination

Example

allopurinol and 6-mercaptopurine/azathioprine

phenobarbitone and teniposide

probenecid and methotrexate

Pharmacodynamic interactions

improved target binding

decreased cellular activity

folinic acid and 5-fluorouracil

paclitaxel and carboplatin

Hepatic metabolism

CYP3A

etoposide
cyclophosphamide
paclitaxel
vinca alkaloids

dihydropyrimidine dehydrogenase
thiopurine methyltransferase

5-fluorouracil
6-mercaptopurine

Renal elimination

carboplatin
methotrexate

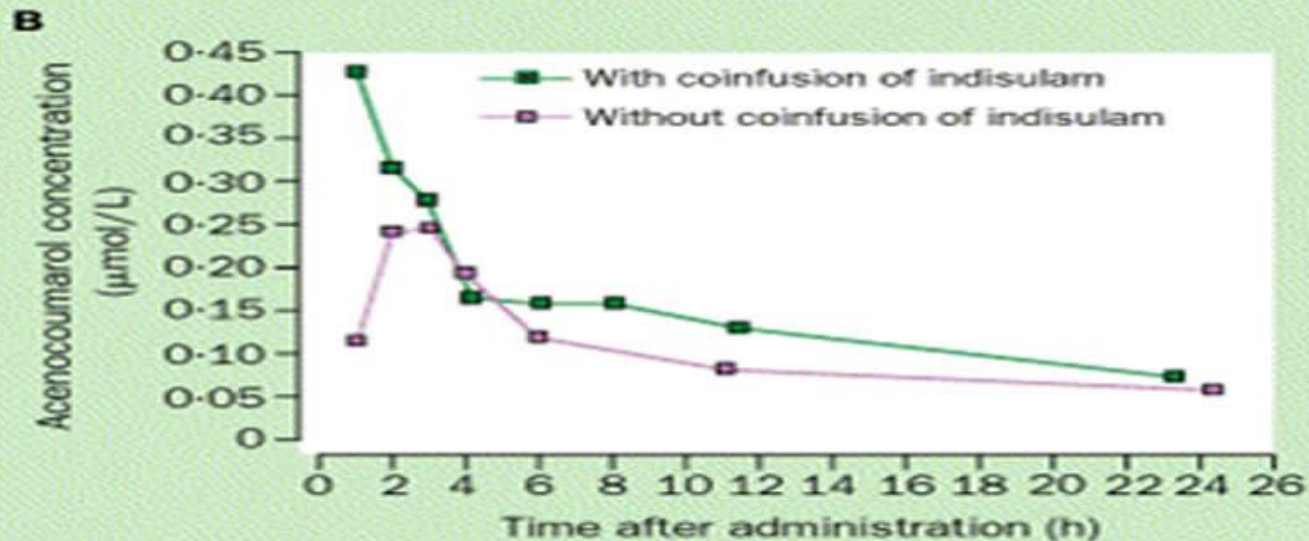
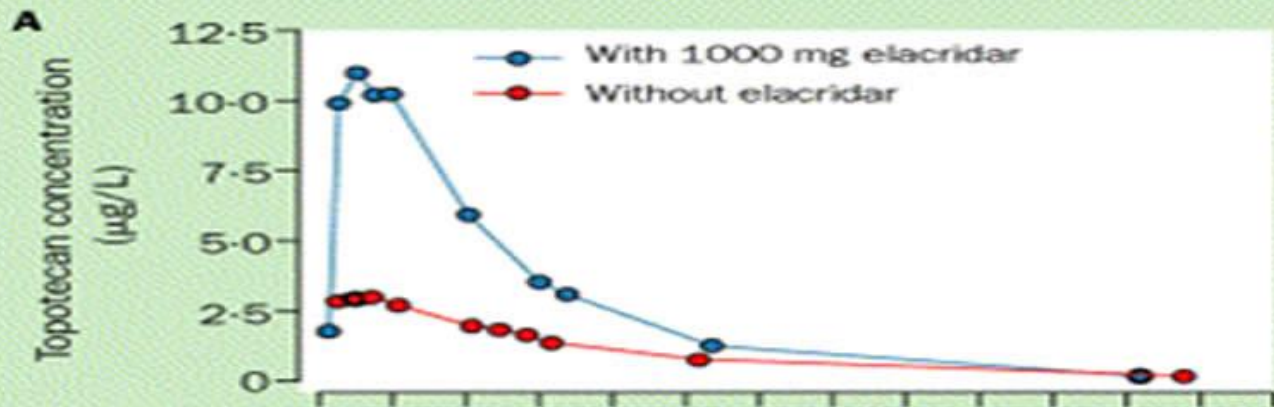

Drug	Dose	Action	Interaction
Paclitaxel	300 mg	CYP3A4 and CYP2C8 substrate, P-glycoprotein on BCRP substrate	Pharmacokinetic
Ethanol	25 mL	Irreversible CYP inhibition and induction	Pharmacokinetic
Polyoxyethylated castor oil	25 mL	Emulgator, formation of micelles, P-glycoprotein inhibition	Pharmaceutical
Dexamethasone	2×20 mg	CYP induction, CYP3A4 substrate	Pharmacokinetic
Clemastine	2 mg	Sedating (with ethanol)	Pharmacodynamic
Cimetidine	50 mg	Inhibition CYP3A4 and gastric alcohol dehydrogenase	Pharmacokinetic
Carboplatin	550 mg	Thrombocytopenia (with taxol)	Pharmacodynamic
Granisetron	1 mg	CYP3A3 and CYP3A4 substrate	Pharmacokinetic

Drug interactions in oncology Prof Jos H Beijnen^{a, b} and Jan H M Schellens^{b, c}

^a Hospital pharmacist at the Department of Pharmacy and Pharmacology, Slotervaart Hospital, The Netherlands Cancer Institute, Amsterdam, The Netherlands
^b Lecturers, Department of Biomedical Analysis, Division of Drug Toxicology, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Utrecht University, The Netherlands
^c Medical oncologist in the Departments of Medical Oncology and Experimental Therapy, Antoni van Leeuwenhoek Hospital, The Netherlands Cancer Institute, Amsterdam, The Netherlands

Drug interactions in oncology Prof Jos H Beijnen^{a, b, c} and Jan H M Schellens^{b, e}

^a Hospital pharmacist at the Department of Pharmacy and Pharmacology, Slotervaart Hospital, The Netherlands Cancer Institute, Amsterdam, The Netherlands
^b Lecturers, Department of Biomedical Analysis, Division of Drug Toxicology, Faculty of Pharmaceutical Sciences, Utrecht University, The Netherlands^c
^d Medical oncologist in the Departments of Medical Oncology and Experimental Therapy, Antoni van Leeuwenhoek Hospital, The Netherlands Cancer Institute, Amsterdam, The Netherlands

www.fda.gov/medwatch

www.drug-interactions.com

Arizona Center for Education and Research on Therapeutics and
The Food and Drug Administration Center for Drug Evaluation and Research

